

ONSDAGEN DEN 4 MAJ 2022

KontrollNytt

NYHETSREVY FÖR LIVSMEDELSKONTROLLEN I SVERIGE

Säker mat i osäkra tider	3
Ny e-kurs: Beslutsfattarens roll i livsmedelskontrollen	4
Här är de nya operativa målen för livsmedelskontrollen	5
Nya dricksvattenföreskrifter träder i kraft i januari 2023	6
”FörRätt kan göra gott för livsmedelsföretag och kommuner i hela Sverige”	7
Livsmedelsverket deltar i länsmöten igen	8
Filmer ska göra det enklare att hantera RASFF	8
Save the date! Nordisk kontrollkonferens 27–28/9 2022	9
Boka in nationella kontrollkonferensen 2023	9
Fler livsmedel med skyddad beteckning väntas i kontrollen	10
RETUR för mindre plast i samhället	11
Stärkt kontroll av kosttillskott genom samordning och stöd	11
Dags för GFA – uppföljning av de rekommendationer Sverige fått	12
Rapport från ”mjölkresan” med SANTE F	12
Aktuellt om revision – från samarbete till paus	13
Kontrollwiki får övervägande positiva omdömen	14
iRASSF bidrar till säkra livsmedel	14
Mycket nytt om livsmedel inom EU	15

Säker mat i osäkra tider

Våren är här och när jag skriver dessa rader är det strålande fint väder och jag längtar efter att gå ut och sätta mig i solen med min fikakopp. Det ger hopp om framtiden, även i en osäker värld.

Knappt hade pandemirestriktionerna hävts förrän vi drabbades av krig i Europa. Ryssland har invaderat det demokratiska Ukraina. Människor dör, är på flykt och ett helt samhälle raderas. Det finns inget överhängande militärt hot mot oss i Sverige, men kriget i Ukraina och sanktionerna påverkar vårt land och livsmedelssektorn. Kriget har lett till brist på vissa råvaror, till exempel solrosolja. Det har även lett till svårigheter att få tag på förpackningsmaterial och långa leveranstider på vissa varor. Kostnaderna för företagen ökar, vilket i sin tur

leder till höjda matpriser. Detta är sådant som vi måste förhålla oss till, i det privata likväl som inom kontrollen.

Det viktigaste vi i Sverige kan göra är att fortsätta stå upp för ett öppet demokratiskt samhälle. Här bidrar vi som jobbar i offentlig förvaltning till att upprätthålla vår samhällsmodell och förtroendet för den. Det är viktigt att vi genomför vår verksamhet på bästa möjliga sätt.

För oss som arbetar med livsmedelskontrollfrågor kan god kontrollsed vara ett bra stöd. Det är en samling initiativ som syftar till att förbättra livsmedelskontrollen, göra den mer likvärdig och förenkla för företagen att göra rätt. Ledorden för god kontrollsed är en livsmedelskontroll som är verkningsfull, rättssäker och baseras på de risker som finns i verksamheterna. Genom att arbeta enligt god kontrollsed bidrar vi till att värna demokratin och det svenska samhällssystemet.

Jag vill i detta sammanhang passa på att göra lite reklam för Livsmedelsverkets alldeles färska webbkurs om beslutsfattarens roll i den offentliga livsmedelskontrollen. Läs mer om den här i nyhetsbrevet. Kursen har tagits fram inom ramen för arbetet med god kontrollsed. Den är dock även en del i verkets arbete med att öka förmågan hos kontrollmyndigheterna att agera mer självständigt, riskbaserat och samordnat vid en kris eller vid krig. Om livsmedelskontrollen fungerar under normala och fredliga förhållanden så är förutsättningarna bättre för att den ska fungera även under en samhällskris och krig.

I skuggan av händelserna i världen pågår vårt gemensamma arbete och vi kan glädjas åt att få träffas igen.

Kristina Ohlsson

Chef för Område Styrning och vägledning,
Livsmedelsverket

Ta del av vår nya e-kurs: Beslutsfattarens roll i livsmedelskontrollen

Nu finns en kurs för både nya och erfarna beslutsfattare inom kontrollen liksom för nämndpolitiker. Förutom grunderna i livsmedelskontrollen, lyfts särskilt den roll du som beslutsfattare har i planering och uppföljning fram. Det finns även avsnitt om finansiering och beredskap. Kursen finns på Livsmedelsverkets webbplats.

En utbildning om livsmedelskontroll för beslutsfattare har varit efterfrågad under många år. Och nu finns alltså denna kostnadsfria kurs som innehåller avsnitten uppdraget, planering, finansiering, uppföljning/utveckling och beredskap. Framför allt lyfts beslutsfattarens viktiga roll i planering, uppföljning och utveckling av livsmedelskontrollen fram.

Nivån är grundläggande men för den som vill veta mer finns hänvisningar till ytterligare information. Genomgående finns också hänvisning till lagstiftning för den som vill läsa mer.

– Det är jättebra att Livsmedelsverket har tagit fram kursen, den kan hjälpa till att öka samsynen inom kontrollen, säger Maria Nyström, länsveterinär i Jönköpings län, som har gått den. Kursen är informativ och lätt att ta till sig. Begrepp som inte är så vanliga förklaras. Särskilt beredskapsdelen tyckte jag om. För nya nämndledamöter kan även förståelsen för myndighetens kontrolluppdrag öka. Jag hoppas att alla chefer tar sig tid att gå kursen.

För en likvärdig och rättssäker kontroll

Bakgrunden till utbildningen är bland annat arbetet mot en mer likvärdig och rättssäker livsmedelskontroll i Sverige. För att nå dit behöver myndigheterna samverka. Kontrollen ska vara verkningsfull och samtidigt helst upplevas som värdefull av företagen. Beslutsfattare behöver ha tillräcklig kunskap om regler för planering, finansiering och uppföljning. Beredskapsplaner ska finnas och vi behöver arbeta på liknande sätt och använda samma verktyg.

Kursen har tagits fram inom ramen för Livsmedelsverkets arbete med god kontrollsed och finansierats av

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Om livsmedelskontrollen fungerar under normala förhållanden är förutsättningarna även bättre för att den ska fungera under kris och krig.

Kostnadsfri och öppen för alla

Totalt tar kursen cirka tre timmar att gå igenom, beroende på hur många länkar och hänvisningar till mer information man väljer att följa. Livsmedelsinspektörer och andra intresserade är välkomna att ta del av kursen.

Du når kursen via både Livsmedelsverkets webbplats och Livsmedelsverkets utbildningsportal. Om du går kursen via Utbildningsportalen kan du avbryta kursen och fortsätta på samma ställe nästa gång kursen öppnas. Det går även att skriva ut ett kursintyg. Livsmedelsverket har möjlighet att se vilka myndigheter som deltagit.

Följ länken och välj om du vill gå kursen via Utbildningsportalen eller direkt via webbplatsen.

[Hitta kursen här](#)

[Läs mer om god kontrollsed här](#)

Här är de nya operativa målen för livsmedelskontrollen

Över hundra förslag, där hälften kom från kommuner och länsstyrelser, har kokats ner till de totalt 20 operativa mål som gäller 2023–2025. Livsmedelsverkets ledning har nu spikat målen.

De operativa målen för livsmedelskontrollen är en del av den nationella kontrollplanen (NKP). Målen ska bidra till att dess övergripande mål och effektmål uppfylls och samordnar hela den svenska livsmedelskontrollen.

I arbetet med att ta fram målen har Livsmedelsverket samrått med både företag och myndigheter.

Av de 20 målen handlar två om dricksvatten och två om märkning. Vissa tar ett bredare perspektiv och kontrollerar fler verksamheter. Helt nytt är att koppla mål till kontroll av företag som handlar med produkter som är kontaktmaterial. Nytt är också att den nationella planeringen för kontrollen av primärproducenter blir ett operativt mål.

– Nästa steg är att vi på Livsmedelsverket publicerar beskrivningar av de nya målen på NKP-webben och stödmaterial för kontroll enligt målen på Kontrollwiki, säger Åsa Kjellgren, chef för avdelning Kontrollledning och en av alla dem som arbetar med målen.

Operativa mål 2023–2025

● Mikrobiologiska och kemiska faror i faroanalys och beredning vid vattenverk

Kontroll av att faroanalysen tar hänsyn till mikrobiologiska och kemiska faror i råvattnet och att beredningen av dricksvattnet är anpassad därefter.

● Säkerhet vid vattenverk och reservoarer

Kontroll av att företagen säkerställer skyddet mot sabotage och skadegörelse.

● Nyckelhålmärkning

Kontroll av att kraven för att få märka med Nyckelhålet är uppfyllda.

● Fet fisk från Östersjön

Kontroll av spårbarhet för lax och sill/strömming vid anläggningar som registrerat utförelse i Hav- och vattenmyndighetens spårbarhetssystem.

● Ekologiska varor

Kontroll av att företagen är certifierade hos ett kontrollorgan.

● Livsmedelsinformation vid e-handel

Kontroll av att digital information och faktisk märkning stämmer överens och uppfyller kraven.

● Handelsnormer för konserverad tonfisk och sardiner

Kontroll av att märknings- och sammansättningsnormerna följs.

● Spårbarhet kött

Kontroll av att uppgifter om svenskt ursprung liksom spårbarhet finns i samtliga led efter slakt.

● Skyddade beteckningar

Kontroll av att märkningen följer produktspecifikation för utvalda produkter.

● Allergena ingredienser hos grossister

Kontroll av att importerade, färdigförpackade livsmedel förses med korrekt information om allergena ingredienser.

● Spårbarhet ägg

Kontroll av att svenska ägg uppfyller kraven på spårbarhet och information.

● Aktörer som släpper ut honung på marknaden

Kontroll av att krav på registrering och spårbarhet uppfylls.

● Otillåtna växter och främmande ämnen i växtbaserade kosttillskott

Kontroll av utvalda hälsofarliga växter och ämnen i kosttillskott.

● Fusk med tonfisk

Kontroll av otillåten behandling av tonfisk.

● Plastprodukter med otillåtna naturmaterial

Kontroll av utvalda produkter som riskerar att släppa ifrån sig oönskade kemiska ämnen till livsmedel.

● Glykoalkaloider i potatis

Kontroll av hantering för att minimera förekomst av glykoalkaloider i potatis.

● Kontaktmaterialverksamheter

Kontroll av kontaktmaterialverksamheter tidigt i kedjan med start 2024.

● Bladgrönsaker – bevattningsvatten och hygien vid odling

Kontroll av att primärproducenter uppfyller kraven på bevattningsvatten och hygien.

● Opastöriserad mjölk

Kontroll av att primärproducenter uppfyller kraven vid leveranser av opastöriserad mjölk.

Nya dricksvatten- föreskrifter träder i kraft i januari 2023

EU:s nya dricksvattendirektiv innebär flera stora nyheter och de nuvarande föreskrifterna SLVFS 2001:30 kommer att gå i graven. Just nu pågår ett intensivt arbete med att ta fram nya föreskrifter som berör både producenter och kontrollmyndigheter.

Till skillnad mot EU-förordningar, som gäller rakt av i EU:s medlemsländer, ska direktiv införlivas i ländernas nationella lagstiftning och det nya dricksvattendirektivet, (EU) 2020/2184, är inget undantag.

– Direktivet innehåller många nya krav jämfört med det gamla och därför har vi bestämt oss för att ta fram helt nya föreskrifter istället för att revidera de nuvarande, som har ganska precis 20 år på nacken. Det berättar Paulina Eriksson, en av de sakkunniga på Livsmedelsverket och fortsätter:

– Vår målsättning är att så långt som möjligt anta direktivets krav och ha så få nationella regleringar som möjligt. Det finns dock vissa fall där reglerna behöver anpassas efter svenska förhållanden och förutsättningar. Där kommer vi att arbeta för att behålla befintliga nationella regleringar.

Remiss i början av sommaren

Eftersom direktivet måste vara implementerat i början av januari 2023 betyder det att föreskrifterna måste vara på plats till dess. På Livsmedelsverket har man därför arbetat fokuserat med att ta fram nya föreskrifter med målsättningen är att dessa ska kunna skickas ut på remiss före sommaren 2022 för att hinna antas och börja gälla till januari 2023.

Kontrollwiki uppdateras successivt

Eftersom det bara är cirka åtta månader kvar tills att föreskrifterna måste vara på plats så kommer arbetsgruppen inte hinna ta fram all vägledning som kan behövas till de nya föreskrifterna i tid till det att föreskrifterna träder i kraft. Målet är att vägledningen ska publiceras i Kontrollwiki allt eftersom under 2023–2024. Avsikten är också att hålla olika former av utbildningar och föredragningar om de nya föreskrifterna och arbetsgruppen återkommer längre fram med mer information.

– Har ni frågor eller funderingar kopplade till de nya föreskrifterna så ställ gärna dessa i Forum – Frågor och svar på Livstecknet, säger Paulina. Du är säkert inte ensam om din fundering och då kommer informationen till nytta för flera av dina kollegor ute i landet.

[Logga in och ställ eventuella frågor här](#)

”FörRätt kan göra gott för livsmedelsföretag och kommuner i hela Sverige”

Nu är arbetet i full gång med FörRätt, en nationellt standardiserad e-tjänst som ska underlätta för både livsmedelsföretag och kontrollmyndigheter. Vi frågar Emma Nordvik Premfors, verksamhetsutvecklare på Livsmedelsverket, om nyttan med FörRätt.

Vad är egentligen FörRätt?

FörRätt är en e-tjänst som gör att livsmedelsföretag enkelt ska kunna lämna olika uppgifter till kommunerna, bland annat i anmälningsärenden men även de data som krävs utifrån Livsmedelsverkets nya riskklassningsmodell. Livsmedelsverket driver projektet att ta fram olika e-tjänster tillsammans med Tillväxtverket och i samarbete med kommunerna. Allt inom ramen för livsmedelsstrategin.

Hur fungerar tjänsten?

Den kommer att vara nationellt standardiserad, det vill säga innehållet ska vara detsamma för alla kontrollmyndigheter i Sverige, och tjänsten ska kunna implementeras lokalt i varje kommuns IT-system. För att göra det möjligt har vi förutom inspektörer även med e-tjänstutvecklare från olika kommuner i arbetsgruppen. Dessa kommuner är olika stora och har olika e-tjänstplattformar och verksamhetssystem.

Vilka är fördelarna?

Livsmedelsverket och Tillväxtverket vill förenkla för livsmedelsföretagen att lämna uppgifter till sina kommuner på ett enhetligt sätt, oavsett vilken den mottagande kommunen är. E-tjänster ger också förutsättningar att öka digitaliseringen i kontrollen. Detta kommer att gynna kontrollmyndigheterna genom bland annat:

- snabbare och effektivare handlägningsprocesser och därmed minskade kostnader, tack vare digitala flöden i handläggningen
- besparing av resurser genom att kommuner slipper utveckla eget material i form av e-tjänst och/eller blanketter
- enhetlighet mellan kommuner, vilket underlättar samarbete.

Emma Nordvik Premfors, verksamhetsutvecklare på Livsmedelsverket.

Hur hittar företagen till FörRätt?

Tjänsten kommer att ha flera ingångar, dels via verksamt.se, där företagare får hjälp att starta företag, dels via kommunernas webbplatser för företag som vill gå direkt till anmälan av sin verksamhet. I och med att tjänsten placeras lokalt kommer informationsägarskapet inte att förändras, utan ligger fortsatt på varje kontrollmyndighet.

Hur ser tidplanen ut?

FörRätt ska vara i drift 2023. Tanken är att det ska matcha tidplanen med den nya riskklassningsmodellen som träder i kraft 2024. Då har kommunerna 2023 på sig att klassa om kontrollobjekten.

Livsmedelsverket deltar i länsmöten igen

Länsmöten har under lång tid varit en viktig arena för Livsmedelsverket att möta den lokala kontrollen. I år deltar vi i två möten per län.

Under flera år har det varit svårt för Livsmedelsverket att delta fullt ut på de träffar som har arrangerats tillsammans med kommunerna. Särskilt pandemin har försvårat framför allt de fysiska mötena. Resursskäl har också gjort att Livsmedelsverket inte helt har kunnat

vara med på de digitala träffar som ändå anordnats under pandemin. Men under 2022 kommer Livsmedelsverket att kunna delta på två länsmöten per län – ett fysiskt på plats och ett digitalt.

– De länsmöten som arrangeras runt om i Sverige är Länsstyrelsernas möten men vi deltar gärna, och det är extra roligt att vi kan komma igång igen säger Alexander Sobestiansky som tillsammans med Pernilla Selin främst kommer att arbeta med länsmötena. Båda arbetar på avdelning Kontrolledning på Livsmedelsverket. Har du frågor om länsmöten, kontakta:

Pernilla Selin, pernilla.selin@slv.se

Alexander Sobestiansky, alexander.sobestiansky@slv.se

Filmer ska göra det enklare att hantera RASFF

Inom kort kommer ett antal korta instruktionsfilmer om hur kontrollen ska hantera RASFF-ärenden. Den inspektör som tar hand om ett RASFF-meddelande ska kunna välja att titta på de filmavsnitt som berör just de moment som hen önskar stöd i. Filmerna beräknas vara klara i slutet av juni.

RASFF är EU:s system för snabb varning om livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa. RASFF-gruppen på Livsmedelsverket jobbar nu för fullt med att färdigställa filmerna. Bakgrunden är den situation som uppstod sommaren 2021, då en stor andel av Sveriges kommuner var berörda av de många ärenden om etylenoxid som flödade in i iRASFF.

– Vi vill uppmuntra alla som hanterar RASFF-meddelanden att bekanta sig med materialet och använda sig av det i den utsträckning som man själv känner behov av, säger Carina Holm, statsinspektör och en av fem personer i RASFF-gruppen. Vår förhoppning är att filmerna ska vara ett stöd för den som känner sig osäker på ett eller flera moment i RASFF-hantering.

– Vi märkte att det fanns ett stort behov av stöd i flera kommuner. Det dök upp frågor om allt från hur man hittar rätt leveranslista i iRASFF, till hur man skaffar inloggning till systemet.

Planera för sommaren

Nu är det hög tid för alla kontrollmyndigheter att se över bemanningen inför semesterperioden. På många håll är det aktuellt att stärka upp med extra personer som har behörighet till systemet iRASFF. De nya filmerna kan vara till hjälp vid introduktionen från kollegorna och framför allt när det kommer till skarpt läge och den som är ovan ska hantera RASFF-meddelanden.

Save the date! Nordisk kontrollkonferens 27–28/9 2022

Det blir en digital nordisk kontrollkonferens i höst. Konferensen kommer att behandla ämnen som kontroll på distans, e-handelskontroll, matsvinn och frågor om fusk. Det är Danmark som är värd för konferensen, som hålls den 27–28 september 2022.

– Konferensen riktar sig till alla som arbetar med livsmedelskontroll på kontrollmyndigheter – chefer, beslutsfattare och livsmedelsinspektörer, säger Maria Florin, avdelningschef på Livsmedelsverket och Sveriges representant i arrangörsgruppen. Information om konferensen och om hur man anmäler sig kommer att publiceras på Livstecknet.

Kontaktperson är Maria Florin på Livsmedelsverket, maria.florin@slv

Boka in nationella kontrollkonferensen 2023 redan nu

Den 28–29 mars 2023 är det dags. Då arrangeras den nationella kontrollkonferensen för sjätte gången på Clarion Arlanda.

Missa inte nästa års stora tillfälle att både lyssna på intressanta föreläsare och skapa nya kontakter inom livsmedelsvärlden.

Konferensen riktar sig till alla som jobbar i den offentliga livsmedelskontrollen i Sverige. Det kan till exempel vara inspektörer och chefer på kommuner och länsstyrelser och anställda på Livsmedelsverket.

Boka in datumet redan nu – så ses vi nästa vår.

Kontaktperson är Pernilla Selin på Livsmedelsverket, pernilla.selin@slv.se

Fler livsmedel med skyddad beteckning väntas i kontrollen

Våren 2021 fick Livsmedelsverket hela 24 nya ansökningar för registrering om skyddad beteckning. Det var en stor ökning jämfört med perioden 2016–2020 då 17 ansökningar kom. Därför väntas fler svenska skyddade beteckningar i livsmedelskontrollen de närmsta åren.

De olika beteckningarna är Skyddad ursprungsbeteckning (SUB), Skyddad geografisk beteckning (SGB) och Garanterad traditionell specialitet (GTS). Sedan länge är exempelvis Skånsk spettekaka, Svecia, Kalix lönjrom och Falukorv skyddade beteckningar. I höstas blev Vänerlönjrom en SUB och Skrädmjöl en SGB, och fler svenska produkter med skyddad beteckning kan bli registrerade inom den närmsta framtiden.

– Ett skäl till ökningen kan vara den avgift för handläggning som Livsmedelsverket införde 1 juni 2021, säger Maud Gustafsson Fahlbeck, statsinspektör på Livsmedelsverket.

Skyddade beteckningar ingår i de operativa målen 2023–2025 (se även separat artikel). Fokus då blir att kontrollera att märkning på förpackade produkter med skyddade beteckningar som förts in till Sverige stämmer överens med produktspecifikationen. Exempel på införda produkter med skyddad beteckning är Roquefort (SUB), Prosciutto di Parma/Parmaskinka (SUB) och Parmesanost/Parmigiano Reggiano (SUB).

Stöd för kontrollmyndigheterna

Enligt lagstiftningen ska de företag som vill börja producera en skyddad beteckning kontrolleras innan produkten släpps ut på marknaden. Företaget får inte börja använda märkningen innan myndigheten har säkerställt att produktspecifikationen följs, och att företaget har de rutiner och förutsättningar som krävs.

Ta del av vägledning för kontrollen i Kontrollwiki:

[Skyddade beteckningar](#)

Fakta om skyddade beteckningar

Syftet med skyddade beteckningar är att hjälpa producenter av jordbruksprodukter och livsmedel att lyfta fram produkternas kvalitet. Skyddet bidrar till att bevara ursprunglig produktion och hantverkstraditioner och skyddar även mot plagiat, samt ger konsumenten trovärdig information om produktens mervärden.

Det är obligatoriskt att märka med unionssymbolerna på de livsmedel som har skyddad beteckning.

RETUR för mindre plast i samhället

Regeringen har gett Naturvårdsverket och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram vägledning och riktlinjer kring återanvändbara matlådor och muggar för aktörer som tillhandahåller dryck eller snabbmat.

Från 1 januari 2024 ska konsumenter som köper dryck eller snabbmat kunna välja om de vill bli serverade i återanvändbara muggar och matlådor, eller i engångsförpackning. Samtidigt ska den som säljer livsmedlen informera om fördelarna med en minskat förbrukning av engångsmaterial.

– Det här ställer höga krav på aktörerna, säger Ulrike Frank, projektledare för det regeringsuppdrag som Naturvårdsverket och Livsmedelsverket fått för att ta fram stöd till aktörerna. Hon fortsätter:

– Aktörerna behöver ta fram system som möjliggör rotation, så att muggar och matlådor rengörs efter användning och kommer tillbaka dit där de används igen. De ska också se till att kärlen roterar flera gånger. Det här är inte lätt. Regeringen vill att rotationssystemen har en så liten negativ effekt på människans hälsa och miljö som möjligt. Vi ska hjälpa aktörerna att göra rätt för att både uppnå livsmedelssäkerhet och miljönytta.

De nya reglerna finns i 17–20 §§ förordningen 2021:996 om engångsprodukter. I arbetet med att ta fram vägledning och riktlinjer ska Naturvårdsverket och Livsmedelsverket föra dialog med branschens aktörer och andra intressenter.

Stärkt kontroll av kosttillskott genom samordning och stöd

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att vidta åtgärder för att utveckla vägledningen, samordningen och stödet när det gäller den offentliga kontrollen av kosttillskott. Uppdraget ska ske i samråd med bland andra Läkemedsverket, andra berörda myndigheter och branschen.

Bakgrunden till regeringsuppdraget är att kosttillskott är en av de produktgrupper som återkommande placerar sig högt på listan över de mest förekommande i RASFF (osäkra livsmedel som innebär en hälsorisk) och att konsumenterna också vilseleds av felaktigt märkta kosttillskott. Även otillåtna närings- och hälso-påståenden som kan vara vilseledande förekommer.

Sverige har deltagit i gemensamma EU-koordinerade sökinsatser på nätet, så kallade EU-sweep, vid två tillfällen. Det första gällde nya livsmedel och andra medicinska påståenden med koppling till pågående pandemi.

– Samordnade insatser som dessa ger stor effekt på marknaden, säger Jan Sjögren, avdelningschef på Livsmedelsverket. Även koordinerade insatser på nationell nivå ger stor effekt. Det har vi sett i samband med Livsmedelsverkets riktade övervakning av försäljning av till exempel produkter med CBD-olja och Monakolin K.

Livsmedelsverket har redan påbörjat arbetet med att utveckla kontrollen av kosttillskott med hjälp av den nationella kosttillskottsgruppen som startades 2019. Gruppen kommer att vara en kontaktyta för Livsmedelsverket mot kontrollmyndigheterna i detta uppdrag. Livsmedelsverket har tidigare också kommit med förslag till hur övervakningen av e-handeln i landet kopplat till kosttillskott kan stärkas.

Uppdraget löper fram till 1 juni 2025 med årliga delrapporteringar till regeringen.

Dags för GFA – uppföljning av de rekommendationer Sverige fått

Ungefär vart tredje år gör EU-kommissionen en uppföljning av de rekommendationer som Sverige fått vid tidigare revisioner av vårt kontrollsystem – en general follow up audit (GFA). Den 7–13 juni sker nästa GFA här i Sverige.

EU-kommissionen genomför regelbundet revisioner av medlemsstaternas kontrollsystem i olika delar av livsmedelskedjan. I samband med revisionerna kan kommissionen ge rekommendationer som beskriver en brist i kontrollsystemet. Den 7–13 juni kommer kommissionen att följa upp drygt 30 av våra svenska rekommendationer. Det är vanligtvis bara de som är två år eller äldre som följs upp eftersom det tar en viss tid att hinna åtgärda bristerna.

Inför uppföljningen får Livsmedelsverket ett antal utvärderingsfrågor. De utgår från de svar vi lämnat tidigare där vi beskriver hur vi tänker åtgärda bristerna. Vissa frågor är lätta att besvara, men de som handlar om att visa att det vi gjort haft avsedd effekt är svårare. Till exempel ger en vägledning ingen effekt i sig om ingen

använder sig av den. Vid själva revisionen i juni kan vi utveckla våra skriftliga svar.

Vårt gemensamma ansvar

Områden där uppföljning sker vid GFA:n är: kontaktmaterial (FCM), mikrobiologisk kontamination (vegetabilier), skyddade beteckningar, kött och köttprodukter, fisk, djurskydd och indikatorer, importkontroll, växtskyddsmedel, import – växtskadegörare, smittskydd – tidig upptäckt och anmälan av nya djursjukdomar samt animaliska biprodukter (ABP).

Ansvar för många av åtgärderna som vi ska genomföra faller på de centrala myndigheterna. Det kan handla om att utveckla en vägledning, uppdatera instruktioner eller justera något i ett rapporteringssystem. Sedan är det upp till alla myndigheter att till exempel följa de vägledningar som tas fram eller rapportera genomförd kontroll på det sätt som är tänkt så att livsmedelskontrollen på nationell nivå kan följa upp att kontroll sker. Detta är ett gemensamt ansvar. Det handlar om vårt gemensamma kontrollsystem.

På Livsmedelsverkets webbplats finns en sammanställning över genomförda revisioner med länkar till EU-kommissionens webbplats där du kan hitta rapporter från revisionerna.

[EU:s kontroll av svensk livsmedelskontroll](#)

Rapport från ”mjölkresan” med SANTE F

Under två veckor i mars utförde EU-kommissionens revisorer från SANTE F kontroll av Sveriges system för kontroll av mjölk och mjölkprodukter. Det var intensiva dagar som började i Skåne och fortsatte till Hudiksvall, Sundsvall och Umeå. Med på resan norrut var Lisa-Marie Hedberg från Livsmedelsverket, som rapporterar:

”Inför revisionen hade de svenska myndigheterna svarat på ett omfattande frågeformulär om vår kontroll av mjölk. Fokus låg på organisation av myndigheter och att det finns ett kontrollsystem på plats för mjölkprodukter. Hela kedjan från råvara på gården till färdig produkt kontrollerades.

Revisionen utfördes sedan i hybridform. Första veckan höll de två revisorerna från SANTE F möten med behöriga myndigheter på distans. Livsmedelsverket höll i trådarna tillsammans med Jordbruksverket. Deltog

gjorde även flera länsstyrelser, Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt och Näringsdepartementet.

Under den andra veckan genomfördes en rundresa i Sverige med kontroll vid sju mejerier och en transportör. Revisorerna besökte tillsammans med tolkar och inspektörer från Livsmedelsverket både stora och små mejerier, och täckte in såväl flytande mjölkprodukter som ost.

Vid kontrollerna på anläggningarna ställde revisorerna frågor till företagen för att bilda sig en uppfattning om hur väl de uppfyller lagkraven, och på så sätt förstå hur väl kontrollen fungerar. Medföljande inspektörer fick vid behov informera om hur kontrollen utförs, och förklara vilka tolkningar som görs.

Hur det gick? Ett första utkast till rapport kom i slutet av april och där har Sverige sju rekommendationer som ska bemötas. Det arbetet har precis startat. Den slutliga rapporten kommer efter sommaren.”

Aktuellt om revision – från samarbete till paus

Det händer en hel del inom revision av livsmedelskontrollen också i Sverige. Samordnad revision mellan Livsmedelsverket och Jordbruksverket liksom arbete för att revisionen ska täcka alla kontrollförelagets områden är några exempel. För länsstyrelsernas revision utreds nu bemyndiganden och finansiering, vilket satt själva revisionen av kommuner på vänt.

Samordnad revision av länsstyrelserna

Under 2022 arbetar Jordbruksverket och Livsmedelsverket med att samordna sina revisioner av länsstyrelsernas kontroller inom livsmedelskedjan. Områdena kontroll av foder, animaliska biprodukter, djurskydd och djurhälsa revideras av Jordbruksverket medan kontroll av livsmedel revideras av Livsmedelsverket.

Dessa områden ska ingå i ett gemensamt revisionsprogram. Där det är möjligt ska de båda verkens revisioner utföras vid samma tillfälle, för att underlätta för och minska tidsåtgången för länsstyrelserna. För större enhetlighet och mer likvärdiga resultat ska man också se över arbetssätt och detaljerings- och bedömningsnivå.

– I synnerhet inom områdena foder och livsmedel ser vi goda möjligheter att effektivt samordna våra revisioner, säger Cecilia Svärd, avdelningschef på Livsmedelsverkets utvärderingsavdelning.

Revisionen ska täcka kontrollförelagets områden

Under 2022 och 2023 arbetar Livsmedelsverket med att revisionssystemet ska täcka in alla områden som omfattas av förordning (EU) 2017/625. För närvarande ingår inte revisioner av kommunernas kontroll av animaliska biprodukter (ABP) på till exempel lantbruk och inte heller kommunernas och Kemikalieinspektionens kontroll av växtskyddsmedel. Även för Förvarinspektören för hälsa och miljö saknas beslut om hur revisioner av myndighetens kontroll inom livsmedelskedjan ska genomföras.

Uppehåll i länsstyrelsernas revisioner av kommunerna

Sedan årsskiftet 2021/2022 utför länsstyrelserna inga revisioner av kommunernas livsmedelskontroll.

Anledningen är att länsstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) inväntar beslut från regeringen om bemyndigande och finansiering av dessa revisioner. Frågan diskuteras av Finansdepartementet, Näringsdepartementet, länsstyrelserna och SKR.

Enligt förordning (EU) 2017/625 ska myndigheter utföra internrevisioner eller låta sin myndighet revideras. I Sverige har länsstyrelserna ett samordnande uppdrag för kommunernas livsmedelskontroll, men det finns inget bemyndigande för länsstyrelsen att utföra revision av de kommunala kontrollmyndigheterna. Finansieringen av revisionerna är också oklar – ska den lösas via anslag till länsstyrelserna eller ska myndigheten som blir reviderad stå för kostnaderna?

– Det är naturligtvis inte bra att majoriteten av myndigheter som utför livsmedelskontroll nu står utanför revisionssystemet. Beroende på hur långt det här uppehållet blir så kommer det att påverka effekten av revisionssystemet, säger Cecilia Svärd.

Kontrollwiki får övervägande positiva omdömen

Efter fem år i luften genomfördes en utvärdering av Kontrollwiki under vintern som gått. Resultatet visar att många inom den kommunala kontrollen använder webbplatsen varje vecka, medan länsstyrelserna och större livsmedelsföretag besöker Kontrollwiki i något mindre omfattning. Kännedomen bland små företag är låg.

I september 2016 lanserades Kontrollwiki, Livsmedelsverkets webbplats för fördjupning om livsmedelskontroll och livsmedelslagstiftning. Ett digitalt uppslagsverk

riktad till livsmedelskontrollen, livsmedelsföretag och Livsmedelsverkets egen personal.

2021 beslutades att arbetet med Kontrollwiki skulle utvärderas. Resultaten är i huvudsak positiva men visar också på områden som kan utvecklas.

Bättre sökbarhet och förankring efterfrågas

– Utvärderingen visar att Kontrollwiki är en uppskattad och välanvänd källa till information om regler och lagstiftning inom livsmedelsområdet, säger Joakim Grausne på Livsmedelsverkets avdelning för utvärdering. Även företagen förefaller i huvudsak uppskatta Kontrollwiki när de hittar dit.

Utvärderingen visar även att många, både kontrollpersonal och personer på företag, upplever att det kan vara svårt att hitta information på Kontrollwiki. En del önskar tydligare hänvisning till lagstiftning. Det framkommer också att branschorganisationer upplever att de inte alltid får tillräckligt med information om de ändringar som görs i texter på Kontrollwiki.

– Genom resultaten kan vi nu ta nästa steg i utvecklingen av både innehåll och tekniska funktioner, avslutar Jan Sjögren, avdelningschef för Företags- och myndighetsstöd.

iRASFF bidrar till säkra livsmedel

Under hösten 2021 utvärderade Livsmedelsverket iRASFF i Sverige. Resultat visar att RASFF på nationell nivå har ökat samarbetet och informationsutbytet mellan kontrollmyndigheterna, och därmed bidragit till ökad livsmedelssäkerhet.

2016 fick Livsmedelsverket i uppdrag av regeringen att utveckla ett nationellt varningssystem för livsmedel som utgör eller kan utgöra en risk för människors hälsa. Livsmedelsverket föreslog att Sverige skulle använda iRASFF som springer ur Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF), EU:s nätverk för att varna andra länder om icke säkra livsmedel. 2018 anslöt sedan alla svenska kontrollmyndigheter till iRASFF med Livsmedelsverket som nationell kontaktpunkt.

– Det är positivt att införandet av iRASFF varit lyckat, och utvärderingen ger en tydlig bild av vad som fungerar bra och är viktigt att bibehålla, säger Jan Sjögren, chef för avdelning Företag- och myndighetsstöd. Vi har

också flera goda exempel på hur RASFF-arbetet kan vidareutvecklas. Vi kommer att försöka skapa optimala rutiner för det vardagliga RASFF-arbetet framöver.

Positiva effekter av iRASFF

- Antalet RASFF-ärenden har ökat. Informationsutbyte mellan myndigheter har ökat och fler icke säkra livsmedel stoppas innan de säljs.
- Informationsutbytet sker snabbare och icke säkra livsmedel stoppas tidigare. Med tydligare dokumentation effektiviseras spårningen.
- Vägledningen till kontrollmyndigheterna är snabbare och Livsmedelsverket kan med större säkerhet ge besked om när en produkt är borta från marknaden.

Utmaningar med iRASFF

- Systemet är svårarbetat och EU-kommissionens utlovade utveckling har uteblivit. Myndigheterna får merarbete, inte minst i enkla ärenden.
- Flera myndigheter har svårt att hantera RASFF-ärenden inom utsatt tid och en oklar andel stoppade livsmedel finns fortfarande på marknaden.

Mycket nytt om livsmedel inom EU

Sverige har ordförandeskapet i Europeiska unionens råd våren 2023. Det pågår också flera omfattande lagstiftningsarbeten, varav de flesta är en del av Från jord till bord-strategin. Våren 2020 antog EU-kommissionen strategin, som omfattar en rad åtgärder för att stödja omställningen till hållbara livsmedelssystem. Kort sagt – det är mycket på g inom EU som berör livsmedel just nu.

Sverige ordförandeland för EU

Ordförandeskapet innebär att Sverige leder arbetet i Europeiska unionens råd under sex månader. För Livsmedelsverket innebär det ett aktivt arbete med internationella livsmedelsregler, både inom EU och Codex Alimentarius. Livsmedelsverkets roll att stötta regeringen att ta fram nya livsmedelsregler blir därmed ännu mer omfattande. Som värdland ordnar Sverige också konferenser och andra möten.

– En spännande tid med mycket planering väntar både inför och under vårt ordförandeskap, säger Sofia Ardell, avdelningschef på Livsmedelsverket.

Rättslig ram för hållbarhet

EU-kommissionen planerar att föreslå en rättslig ram för ett hållbart livsmedelssystem innan utgången av 2023. Det handlar om ett initiativ till ny lagstiftning som kan omfatta allmänna mål, definitioner och principer för hållbarhet i livsmedelssystem. Dessutom planeras bestämmelser om ett ramverk för märkning av hållbart producerade livsmedel samt obligatoriska minimikriterier vid offentlig upphandling av sådana. Arbetet med initiativet förväntas pågå under flera år.

Översyn av märkningsregler

EU-kommissionen siktar på att lägga förslag till ändringar av förordningen om livsmedelsinformation sista kvartalet 2022, det så kallade ”märkningspaketet”. För närvarande arbetar man med:

- Framsidesmärkning – för att underlätta konsumenternas val av hälsosamma livsmedel
- Näringsprofiler – för att begränsa användningen av närings- och hälsopåståenden
- Ursprungsmärkning – ytterligare kategorier av livsmedel tillkommer
- Datummärkning – förtydligande av bäst före-märkning och sista förbrukningsdag
- Alkoholmärkning – märkning med ingrediensförteckning och näringsdeklaration på alkoholhaltiga drycker

Översyn av regler inom FCM

Kontrollen av kontaktmaterial byggs nu som bekant upp i Sverige. EU-lagstiftningen på området har dock funnits i många år. Nu görs en översyn av EU-lagstiftningen och snart kommer ett förslag på ny ramförordning, troligen under andra kvartalet av 2023.

Lagstiftningen ska förbättra livsmedelssäkerheten och särskilt reducera användningen av farliga ämnen. Den ska stötta användningen av hållbara förpackningar och miljövänliga material samt bidra till att reducera matsvinnet.

Översynen ska också beakta andra EU-initiativ som kemikaliestrategin och cirkulär ekonomi-strategin.

Läs mer om ordförandeskapet för EU här:

[Sveriges EU-ordförandeskap 2023 – Regeringen.se](https://www.regeringen.se/om-regeringen/ordforandeskapet-for-eu)